

Sinema, faşizm ve sanat

Bergmann, kadınlarla ilgili konuşurken; 'Benim dinim hiçbir erkeğe ihtiyaç duymayacak kadar özgür olan, kendine yetebilen kadındır' diyerek, kadına ve aşka dair bakışa oldukça şık bir yorum ve çözümleme getiriyor

Christopher Isherwood, 1904'te doğup 1986'da hayatını kaybeden, bir eşcinsel olarak yaşayıp, bunu gizlemeden, hatta belki de bu farklılığı nedeniyle, farklı olana ucube gözüyle bakan başta faşizm olmak üzere tüm ötekileştirme anlayışlarına karşı çıkan bir İngiliz yazar. Onun, yazdığı romanlara, biyografi, senaryo ya da hikâyelere dek ortaya koyduğu tüm kurgu eserlerde başkarakterlere faşizm karşıtı olan bu tavrını bir şekilde yüklediğini görüyoruz. Isherwood'un, bugünlerde **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlanan Prater'in Menekşesi başlıklı eseri hakkında yazmadan önce, kanımca, yapılması gereken başka bir şey var.

2012 senesinde yine aynı yayınevi tarafından, yönetmenliğini Amerikalı Modacı Tom Ford'un yaptığı, 2009 tarihli A Single Man adlı çok ses getiren filminden sonra yayımlanan, söz konusu yayınevinin kapakta kitabın başkarakteri George'u kullandığı ve kanımca, bu nedenlerle çok satacağı düşünülün, Tek Başına Bir Adam adlı **kitaptan** söz edilmeli.

Hem A Single Man, Christopher Isherwood'un yazar kimliğini ve yazdıklarının içerdiği ruhu özetlemek açısından oldukça fayda sağlayacak bir **kitap**.

Tom Ford, kitabı senaryoya uyarlayıp, filmi yönetirken, tasarımcı kimliğinin de etkisiyle ortaya çok zarif, estetik düzeyi ve güzellik seviyesi çok yükseklerde gezinen bir film koymuştu. Bu nedenle de film, birçok film festivalinden En İyi Sanat Yönetmenliği ödülü almıştı. Bunun yanında politik duruşu ve Abel Korzeniovski tarafından bestelenen müzikleri de gözden kaçmamıştı. Ve filmin, dolayısıyla romanın hikâyesi, bir aşk acısı ve hayatın anlam tutmayan kaygan ve katı değersizliği konusuna, onsuza yaşanamayacak kadar sevilen bir sevgilinin ölümü ardından yaşamının mümkünsüzlüğü ve haksızlığı üzerine ve intiharın bir şifa ilacı olabileceği düşüncesine odaklanıyor gibi görünüyordu. Ama bunun yanında, karakterlerin yaşadığı dönemin politik atmosferi ve bu atmosferin yaydığı korkulara da odaklanıyordu.

Savaş ve endişe

Isherwood, "Prater'in Menekşesi"nde de, yine trajik, hüznünlü ve buna rağmen zarif duygulu ve düşüncelere zaman zaman yer verse de, özellikle Hitler faşizminin dünyaya yaydığı savaş ortamı ve bu ortamdaki duyulan endişeyi, hikâyenin fonuna yerleştiriyor. Olup biten her şey, bu fonun ekseninde var oluyor.

Ve **kitap**, özellikle hikâyenin yan bilge yan ironik ve kısmen kaybeden karakteri Bergmann aracılığıyla yapılan Sokrates göndermelerıyla -

Christopher Isherwood

gençlerle çok konuşuyorum, bir gün bana da baldırın zehri içirecekler - düşüncede ve sosyal hayattaki özgürlüğün değerine işaret ediyor. Özgürlüğün ve farklılıklara karşı sevgiyle yaklaşabilmenin değerine, faşizmin kötücüllüğü ve neredeyse ahmaklığına dair işaret etme görevini A Single Man'de bir üniversitede derslere giren George üstleniyordu. Bu **kitapta** bizzat Isherwood ve Bergmann...

Belli ki Isherwood, ötekileştirip, dışlayarak, farklı ve genel eğilimin dışında yer alanları, azınlıkları ya da kendine özgü olanları yok sayan bir dünyayı ve bu tarz bir dünya görüşünü bir tehdit olarak görüp, bunun fenalığını anlatarak, farkındalık oluşturmayı, bunun bu sayede aşılabileceğini, aşılması gerektiğini düşünüyor.

Christopher Isherwood, Prater'in Menekşesi adlı bu eserinde, yarı otobiyografik bir hikâye anlatıyor. Başkarakter kendisi ve o, yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinde, kardeşi Richard ve anesiyle birlikte, aynı evde yaşarken, bir film yapım şirketinden telefon alıyor. Zaten **kitap** da doğrudan bu telefon konuşmasıyla açılıyor. Özellikle Richard, abisinin sinemacıları aldığı bu yazarlık teklifini kabul etmesini istiyor. Ama Isherwood, ilkin reddediyor bu teklifi. Sonraki ararışında da aynı gönülsüzlüğü **sergiliyor**. Fakat yine de bir şekilde kendini işin içinde bularak, diyalog yazarlığı yapması istendiği senaryo çalışmalarında bulunmaya başlıyor. Bu sırada, filmi yönetecek olan ve Hitler faşizminin tehdidi altında, ailesiyle birlikte Viyana'da yaşarken, oradan getirtilen Friedrich Bergmann'la arkadaşlığı başlıyor.

Bu süreçte, Amerikadaki film sektörünün nasıl işlediğini, yönetmenler ve oyuncuların, sinema işçilerinin dünyasını izleme, bu dünyaya yakından bakma olanağı elde ediyoruz.

"Prater'in Menekşesi", yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinde, dilleri ve yaklaşımları her daim hanımefendilik ve beyefendilik ölçülerinde seyreden, günümüze ait hiçbir aleladelige benzemeyen, kendine özgü şıklıkta var olan bir kültür ruhunun ekseninde, kısmen de savaşın gölgesinde şekillenen bir roman. Sinemaya, yazarlık ya da film çekme sürecine dair bir hikâye deneyimi için, okunma sürecinde zaman israfı oluşturmayacak bir **kitap**.

Sonra, sayfalar arasında, senaryo yazım sürecinde, sinemaya, faşizme, arkadaşlık ya da komünizme, işçi dünyasına, züppeliğe ve kadınlara ya da aşka dek oldukça ilgi çekici pasajlar ve diyaloglar okuyoruz.

Sanatçıları ve yazarları fazlalık!

Filmlerin sadece sinemada izlendiği o eski zamanlarda, sinemanın-filmin asla bölünemeyeceğini, kesintiye uğramayacağını, uğratılmayacağını, yönetmen ne isterse seyircinin onu hissederek, ona kapılacağını söylüyor, Bergmann. **Kitap** okurken, hikâyede olup bitenleri kendi kafanda canlandırabilirsin, kitabı bırakıp başka bir kitaba geçebilirsin ya da kitabı yarıda bırakabilirsin, ama filmlerde yönetmen nasıl bir dünya sunuyorsa ona kapılırsın, filmi durduramazsın, sonuna dek orada kalmalısın, diyor.

Isherwood ve setlerde ve nihayetinde "Prater'in Menekşesi" setinde teknisyen olarak çalışan Lawrence arasında gerçekleşen diyalogda, Lawrence, entelektüelleri, **sanatçıları** ve özellikle yazarları fazlalık ve gereksiz olarak gördüğünü ifade ediyor. Teknisyenler ve filmi üretmek için gerekli olan araç gereci kullanan faydalı insanlar olmadan, züppe takımının hiçbir işi halledemeyeceğini, onların kişisel işlerini yapmaktan bile aciz olduklarını, söylüyor.

Bergmann, kadınlarla ilgili konuşurken; "Benim dinim hiçbir erkeğe ihtiyaç duymayacak kadar özgür olan, kendine yetebilen kadındır" diyerek, kadına ve aşka dair bakışa oldukça şık bir yorum ve çözümleme getiriyor.

Sonra, Isherwood ve bir başka set çalışanı Roger arasında geçen ve Christopher Isherwood'un belli ki takıntılılarından biri olan intihar eğilimi ortaya çıkarak kapkara ışığıyla neşe saçıyor.

Roger, genç yaşta evlendiğinden, karısının öldüğünden söz ederken, konu, onun tarafından şu söze dek getiriliyor; "Bazen düşünüp duruyorum, bunca çaba niye, biz neden her şeye güzelce son vermiyoruz?" Isherwood; "Bu hepimizin aklına geliyor, ama yapmıyoruz."

Roger: "İşler ve dünya bu haldeyken, bundan sonra iyi bir şeyler olacağına inanacak denli aptal değilsin herhalde."

Prater'in Menekşesi

Christopher Isherwood
Çev: Betül Kadioğlu
Yapı Kredi Yayınları

92 s.

